

ПРИЈАТЕЉ КЊИГЕ

GENERALI

Јован Јањић

ЖИВОТ СВЕЦА

M
Vukotić
Media
јул, 2023.

Јован Јањић

ЖИВОТ СВЕЦА

M
Vukotić
Media
јул, 2023.

РЕЧ НА ПОЧЕТКУ

Тек што је закорачио у живот, остао је сироче. Најпре без оца, а онда и без мајке. Бригу о Гојку и његовом млађем брату Душану преузеле су баба Драгиња и тетка Сенка, очева мајка и сестра. Имали су сву њихову бригу и пажњу. Учени су у духу православне традиције, са јасним усмерењем и под будним оком, поготово тетке, да буду добри људи.

Надомешћено је родитељско старање, а пришом млади Гојко Стојчевић, поштоњи патријарх српски Павле, осетио је да има и заштитицу, овозго. Сазнаје се то из његове речи о садашњем добу. Посведочиће он касније, у поодмаклој живојној доби, из свој искуства, и да дете које нема родитеље друкчије схвати појам Оца небескога, доживљава то интензивније.¹

Земљом је ходио, за небо се гржао.

Науцио је да служи, не очекујући, нишом дозвољавајући да било ко њему служи. Цео његов животи био је – служба.

Узимао је само онолико колико је пошребно, а давао што је више могао. Није стицао блато, он се богашио Богом. На земљи је био свейлосити свейу; од неба ореол све-

¹ Житије патријарха Павла погледати у књизи: Јован Јањић, *Будимо људи, I: животи и реч патријарха Павла*, било које издање.

шостии задобијао. И зашо док је још у шелу земљом ходио доживљаван је и предсшављан као – светица.

Сваку прилику – која би му се указала – користио је да нешто добро учини. Није ледоао какве последице он лично може имати, већ шта све добро може учинити. Није чекао шућу руку, руку своју друћима је јружао. Ни-кој празне руке није остављао.

Није му било важно како ће до оних којима је помоћ шотребна ситићи, већ је било важно да ситиће и да учини онолико колико је шо у његовој моћи. Ишао је пешке, јавним превозом (возом, аушобусом, шролејбусом, шрам-вајем); службеним аушомобилом и авионом, само онда када је шо било нужно. Монаси манасшира Сшугенице рано ујушру зашичу ја како сшршљиво чека да се ошкључа манасширска кайија: шушовао је целу ноћ, возом од Призрена до Ушћа, а онда једанаест километшара пешке, шо ноћи². Из Призрена, свој шрвобитној ешархијској седишши, у древни манасшир Грачаницу увек је долазио аушобусом, а од Грачанице до Пришшине често ишао пешке³. На сшрадално Косово и Мешохију често је одлазио и као шашријарх: мало, мало, ша ешо ја кайији Пешке Патшријаршије... Сам. У шочешку је долазио возом, а шосле ушавном аушобусом.⁴ Ешо ја и о Видовдану рашне 1999. шодине; народ бежи, нашшшш Косово и Мешохију услед нешшшшшшш шшрора албанских банди, а шо шдинама оне-моћали сршски шашријарх Павле долази да народ ушеши, да моли силнике овоја светиа за његову зашшшшшшш. Праше ја сшране војске... Прешашени народ дочекује ја у шоршш

² Јован Јањић, *Бити човек: Будимо људи III*, „Невен“, Београд, 2019, стр. 29.

³ С. Јовановић, „У патријарховој соби ништа није промењено“, *Политика*, Београд, 19. новембар 2009, стр. 8.

⁴ Према сведочењу игуманије манастира Пешке Патријаршије мати Февроније; Милена Марковић, „Патријарха шамарали Албанци“, *Вечерње новости*, Београд, 4. јул 2013, стр. 12.

Пећке Паџријашије. Они одлазе, он долази. Истој дана креће да обиђе и група места у Метохији. Зајиче сјаљене и порушене цркве и манастире... Кад се вратио у Пећку Паџријарашују, реч није проговорио. Након вечерње службе остао је дуго у манастирској цркви. Те ноћи ока није склојио...⁵

И у прешходним ратовима на канонском подручју Цркве чији поглавар је био, на подручју бивше Југославије, виђан је на ратиштима, међу страдалим народом, у болницама, у избељичким стаништима... Одлазио је да моли тамо одакле се молио ушлицају да се рати не шири да се заустави. Свој народ подучавао је моралном вишешћу и ојомињао да не иде љућем којим су пошли они који су насрнули на њега, његове светиње и његову имовину, да се не свети, да злом не одговара на зло...

У градске и сеоске храмове да служи Свету литургију долазио је, шакође, углавном сам, без праћње, јавним превозом. Често стићне пре светишеника који шу служе...

Био је свуда тамо где је могао стићи и где је могао шћа добро учиниши. Био је, заиста, „светац који хода“, како се у свету говорило за Његову светишћу, паџријарха српској Павла.

Највише шћо човек може на овом свету да поштићне јесте да узрасте до светишћелства. Светишћу стиче на овом свету, а прослављен бива на оном свету. Рачуна се само оно шћо урадимо док смо овде, на Земљи. У ствари, касније и не можемо више нишћа за себе да учинимо; добијамо само оно шћо смо заслужили.

За светишћелје се каже да су храмови Божји. Зашто шћо су себе најунили благодату Божјом. Они су себе осветили добрим делима.

⁵ Исто.

Папирјарх Павле живојом својим показао нам је како се узрасла до светишељских висина. Ми који смо били његови савременици молили смо у њо лично да се уверимо.

Држећи се вечне истине, вечне вредности преводио је у живој. И тако себе – овенчао.

Богословски факултет Српске православне цркве, 1994. године, у београдском конгресном центру „Сава“, приредио је свечану академију у часи првој српској архиепископској Светој Сави. Беседу је одржао папирјарх Павле. На примеру својој и нашеј великој духовној прејка, родоначелника многа чета светој у српском народу, Светој Сави, предочио је како се стиче светост. Рекао је тада Папирјарх: „Светост и за народ и за Православну цркву није лебдење негде у облацима и мајли, с презирањем земље и земаљској, шела и телесних потреба, него је то живој овде на земљи, у свом времену и простору, али са свешћу о назначењу, циљу и смислу својој постојања и живојој уопште. Знање да ми свој живој овде на земљи зајочинемо, али ја наставаљамо у светлу небеском, непролазном, свети човек зна, знајући да се Царство небеско задобија овде, на земљи, испуњавањем двеју новозавешних зајовести: о љубави према Боју и према ближњима – а да се оне остварују и показују величином служења по речи Христовој: `Ко хоће да буде велики међу вама, нека буде служишељ, и који хоће међу вама да буде први, нека вам буде слуга. Као што ни син човечји није дошао да му служе, него да служи и живој својој даде у ошкучу за многе.` Величином служења Боју и ближњима целим својом живојом и радом у свим областима својој мноштрукој делања, Свети Сава светили и нама данас, осветљавајући нам и циљ нашеј живојој, као и пут којим се он може остварити.“

Говорио је папирјарх Павле о Светом Сави, а тиме, у ствари, рекао и о себи, о свом поимању циља и смисла

човекової животи на земљи, о шоме како ваља служиши да бисмо се показали достојним своја назначења.

Управо тим пушем свешости ишао је патријарх Павле.

* * *

У овој књизи већина прича и записа, аушеничних сведочења сарадника и савременика патријарха Павла, први пуш се објављују. А неке од прича и неки од записа преузети су из моје књиге сродној садржаја *Бити човек* (објављене 2019. године, у издању „Невена“ из Београда).

Аутор

CTA3E

Илустрација: Момо Капор

ЖИВОТ НИЈЕ ШАЛА

На живот и свет гледала је отворених очију. Схватила је да има људи, савременика, који обележавају време у којем се нашла. Зато, још док је радила у просвети, као професор српског језика и књижевности, одлучила је да установи својеврсни аутобиографски лексикон, неку врсту споменара, у који ће се уписати истакнуте личности српске културе.

Професорка из Београда Љиљана Цревар осмислила је питања на која ће њени саговорници сами, својеручно исписивати своје одговоре. Питања су срочена тако да одговори дају кратку аутобиографију личности која делом својим исписује књигу времена у којем живи.

У Љиљанин лексикон уписали су се неки од тада најпознатијих српских писаца: Милорад Павић, Момо Капор, Матија Бећковић, Десанка Максимовић, Душан Ковачевић, Добрица Ћосић, Добрица Ерић, Љубивоје Ршумовић, Љубомир Симовић, Милован Данојлић... Потом најистакнутији сликари: Милић од Мачве, Оља Ивањицки, Мића Поповић...

Посебна жеља Љиљанина била је да у књизи има својом руком исписане речи патријарха Павла. Патријарх је услишио њену молбу.

Пажљиво је ишчитавао написана питања, а искрено, у скромности, исписивао своје одговоре.

Питања и одговори овако су текли:

Ваше име, презиме и датум уписивања у Лексикон:

– Павле (Стојчевић), 10. VI 1992.

Дан, месец, година и место рођења:

– 11. IX (29. VIII) 1914, Кућанци, Славонија.

Име Ваше мајке. Како се најчешће сећате мајке?

– Ана. Мој појам мајке везан је за тетку, очеву сестру, чија ме је материнска љубав одржала, кад се мајка, оставши удовица, преудала.

Очево име. Чему Вас је отац учио?

– Стеван. Оца се једва сећам, јер је умро кад сам био у трећој години.

Која је то реч која може бити синоним за Ваше дејинство?

– Да живот није шала. Тешкоће живота после Првог светског рата.

Коју слику из дејинства носите у себи?

– Поука тетке, и речима и примером, шта значи рад, поштење, одговорност и дужност, на шта сам мислио и у играма са другом децом.

Какав сте били ђак? Шта Вас је највише привлачило у школи?

– Осредњи. Особито ме је интересовала математика (где се не морају памтити оне дуге формуле, јер се са мало труда могу извести) и физика. Предмети где се требало много меморисати били су ми тежи.

Која је то особина којом Вас је привукла Ваша прва љубав?

(Ово је једино питање на које није дао одговор.)

Шта је пошребно да би се освојило нечије срце?

– „Љубав не тражи своје“, како вели Св. апостол Павле. Она се даје, с очекивањем да проговори у срцу других људи.

Коју особину цениш код пријатеља?

– Схватање да другима треба чинити оно што желимо да они чине нама.

Чеш се понекад плашиш?

– Зла која зли људи чине другима (а тиме и себи), због сазнања да су могла и требала да нас мимоиђу.

Да имаш 15 година, за које бисте се занимање оиределили?

– За служење Богу и ближњима, што људској личности даје праву вредност, без обзира на којој је дужности, полагају, приликама и занимању.

Какав бисте аманети оставили своме народу?

– Да ни по коју цену, ни за какав интерес не допусти да се ма према коме опходи нељудски.

Народна пословица коју цениш?

– Правда држи земљу и градове.

ПАЗИ НА ЖИВОТ СВОЈ

Родила се у селу Непричава, код Уба. Неколико десетина километара од српског престоног града, што је у то време немаштине и државног надзора над свим и свачим – у првим годинама након Другог светског рата – била тешко савладива раздаљина.

Имала је само две године кад су се родитељи развели. О Десанки бригу је преузео отац. Али, већ после годину дана, он је дете у торби понео у Београд, и испред цркве Светог Марка, на Ташмајдану, дао на усвојење једном брачном пару без деце.

Десанкини нови родитељи, усвојитељи, живели су побожно. Помајка се облачила као искушеница; бринула се о свему што је потребно у кући, да њихов дом буде мали храм. Поочим, пак, доживљаван је као какав апостол у свом времену и међу људима на које је животом био упућен.

Биолошки родитељи засновали су нове, засебне породице.

У свом новом дому Десанка је расла у истинској вери хришћанској. Гледала је како њени родитељи по усвојењу светим животом живе и како се у свему Небом руководе. У сећању њеном остало је и то како су се молили да на упражњено место епископа рашко-при-

зренског, на Косову и Метохији и у Рашкој области, буде изабран неко ко ће имати довољно воље, знања и мудрости да управља овом древном многострадалном епархијом, где се најдубље исписивала српска историја и где је разгоревала вера у Срба. Договорили су се да недељу дана строго посте и да се Богу моле да Духом Светим буде изабран достојан епископ. Поочим се зарекао да тих недељу дана неће ништа јести, док је помајка одлучила да пости на води.

Обрадовали су се када је, у мају 1957. године, објављено да је Свети архијерејски сабор Српске православне цркве за новог епископа рашко-призренског изабрао ученог теолога и смерног монаха Павла (Стојчевића).

Недуго потом удесиће се прилика да владика Павле буде њихов гост. На стан у породичној приземној кући, у улици названој по комунистичком активисти – у Улици Ивана Милутиновића, број 35 – примили су студента теологије Мирослава Гавриловића. Потоњег монаха, епископа нишког и патријарха српског Иринеја. Уочи празника Вазнесења Господњег, подстанар Мирослав, са још једним другом, дође у скромни дом својих станодаваца са владиком Павлом. Кад се у комшилуку сазнало ко је гост, скупи се више побожних жена и људи. Заподевају разговор на разне духовне теме. Преосвећени владика Павле, сваком по мери и души пријемчиво, одговара и објашњава. Одоварајући на једно питање, куцну на зид иза својих леђа, и вели: „Овако нам куцне крај овога живота...“ По изразу лица оних који слушаше, виде се да сви разумеше шта хтеде да каже: да овај живот брзо прође; а када ће крај, то ми не знамо, али морамо увек за њега бити спремни...

Владика је мотрио на сат, да на време стигне на бде-

није у Вазнесењској цркви. Мало касније у исти храм породично су пошли и његови дотадашњи домаћини. Владика је био за певницом. Гледајући га у мантији како анђеоским гласом пева, и Десанкина детиња душа се распевала. Како је расла, тако је све више слушала о епископу Павлу. Чест гост у кући њених усвојитеља био је архимандрит Андреј (Фрушић), тадашњи духовник цркве Ружице у Београду, а потоњи епископ бањалучки. Он је за владикау Павла говорио да је „становник неба“.

Још једном приликом владика Павле био је у посети овој породици. Десанка је тада имала дванаест година. Њена дужност, поред осталог, била је и да услужи госте који дођу у кућу. Овога пута преосвећени епископ је дошао сам, тролејбусом до Славије, а онда пешке. Десанка је на послужавнику понела чинију слатког од трешања и чашу воде. Владика је погледа, па родитељски упозори: „Дете, ако не будеш пазила на свој живот, неће ти бити добро!“ Десанку ове речи и збунеше и уплашише, умало да испусти послужавник...

Две године касније Десанка одлучује да крене у манастир, да служи Богу и да се спрема за монашку службу. Упутила се, најпре, у манастир Ћелије, код Светог оца Јустина (Поповића), где је он био духовник. Тешко се носила с преузетим крстом. Потом је променила још два манастира. Укупно 13 година провела је по манастирима у Србији. А онда, лакомислено понета причама о „обећаној земљи“, с друге стране Атлантског океана, напушта пут за који се определила. Није примила монашки чин. Није дала заклетву. Одлази у Америку. Започиње нови, световни живот...

Касније, у старости, признаје:

– Учинила сам велику грешку. Није требало да напуштам свети пут којим сам била кренула. Подлегла сам искушењу, жељи да имам своју породицу и да дођем у ову земљу тадашњих мојих снова. Успела сам у томе, али је пут мој био трновит... Речи владике Павла, које ми је упутио док сам још дете била, показале су се, заиста, као – пророчке. У то сам се недуго потом уверила.⁶

⁶ Према казивању Десанке Ускоковић из Чикага, САД.

САМ, У МАНТИЈИ, СТРУЖЕ ВОСАК НА ПОДУ

Патријарх Павле био је први српски духовни поглавар који је ступио на тло Америке. У јесен 1992. године кренуо је у посету расејаном српском народу на Северноамеричком континенту, али и с намером, уколико буде прилике, да посведочи истину и да апелије на државне челнике САД и оперативце Организације уједињених нација да се заузму за окончање рата у Југославији и за изналагање праведног решења у насталом конфликту.

Током готово једномесечног боравка на тлу Америке, као и обично, редовно је служио Свету литургију. Једне недеље служио је у српском манастиру Нова Грачаница, у градићу Терд Лејку („Трећем Језеру“), у близини Чикага. После ручка, сви су се разишли.

Након уобичајеног времена за одмор, очекивало се да се појави Патријарх. Није се појављивао. Није га било ни у његовој келији. Наста забринутост. Један теолог се досети и оде до храма. Тамо затече Његову светост како сам, у старој мантији, струже восак по поду.

Придружише му се потом и други.⁷

⁷ Према казивању Десанке Ускоковић из Чикага, САД.

СЛАНА КАФА

Кад владика Павле изненада дође у манастир Студеницу, затече само манастирског економа, монаха Макарија.

Отац Макарије потруди се да угости драгог госта, па упита:

– Преосвећени, може ли кафа?

– Може, оче Макарије, али са врло мало шећера, пошто сам *шећераш*!

Отац Макарије скува кафу и послужи госта.

Владика Павле, као и увек, трудећи се да не губи време нагиње шољицу и помало пије, али као да му нешто није по вољи.

Кад је попио кафу, захвали се, и рече:

– Хвала, оче Макарије! А да знате: данас сам дошао до једног сазнања...

– До којег сазнања, преосвећени владико?

– Знам, пије се и бела и црна кафа, пије се и слатка и горка кафа, али да се пије и слана кафа, е то нисам знао! – кроз шалу ће владика Павле.

Отац Макарије у црну земљу да пропадне; тек тад закључи да је заменио посуде шећера и соли, које су по свему исте, и извињавајући се, упита:

– Што, Преосвећени, не рекосте, да скувам другу кафу?

– Е, па, нећу да ти пропадне труд! – узврати, без икакве замерке, владика Павле.⁸

⁸ Према казивању архимандрита Макарија, тадашњег економа манастира Студеница.

ТО ЈЕ РАСКОШ!

Доласком на дужност епископа Милешевске епархије, владика Филарет одмах је предузео обимне грађевинске радове на обнављању манастира и цркава који су вековима били у рушевинама или су били у запуштеном стању; подизао је и нове храмове, обнављао манастирске конаке и парохијске домове...

Подигао је и раскошно опремио и нови Епархијски двор у Пријепољу.

Патријарх Павле дошао је у посету Милешевској епархији. Владика Филарет, познат као добар домаћин, угостио је првојерарха своје Цркве у Епархијском двору у Пријепољу. Видевши монументалну грађевину, опремљену по високим стандардима, патријарх Павле упита свог домаћина:

– Бог га видео, колико вас живи у оволикој зградурини?

– Живи нас петоро – одговори владика Филарет.

– Е, то је раскош! – не могавши да се суздржи у ономе што мисли, рече патријарх Павле.

Епископ Филарет спремио је све како доликује и Патријарху предложио да коначи ту, у апартману Епархијског двора.

– Е, Бог га видео, не могу ја овде; ја бих у манастиру Милешава, у оном малом, старом конаку!

Дошли су до манастира Милешеве. Уз дрвене басамке Патријарх се успе до келије у којој је коначио и приликом ранијих посета овом великом светилишту.⁹

⁹ Према казивању архимандрита Макарија, тадашњег игумана манастира Светог Николе у Прибојској Бањи.

